

BOOKA.

Knjiga **151**

BRIT BENET
POLOVINA KOJA NEDOSTAJE

Naslov originala
Brit Bennett
The Vanishing Half
© Brittany Bennett, 2020.

ZA IZDAVAČA
Ivan Bevc
Nika Strugar Bevc

© za srpsko izdanje

BOOKA

11000 Beograd, Cara Dušana 68

office@booka.in

www.booka.rs

IZVRŠNA UREDNICA

Sanja Bogičević

PREVOD S ENGLESKOG

Aleksandar Milajić

LEKTURA

Borka Šlepčević

KOREKTURA

Jelena Petrović

PRELOM

Bodin Jovanović

DIZAJN KORICA

Valentina Brković

ŠTAMPA

DMD Štamparija

Beograd, 2021.

Sva prava zadržana.

Nijedan deo ove knjige ne može se koristiti
niti reprodukovati u bilo kom obliku bez pismene
saglasnosti izdavača.

BRIT BENET
POLOVINA KOJA NEDOSTAJE

Preveo Aleksandar Milajić

I DEO

Nestanak bliznakinja
(1968)

Onog jutra kad se jedna od nestalih bliznakinja vratila u Malard, Lu Lebon je utrčao u svoj bife da objavi novost, i čak i sad, posle toliko godina, svi još pamte kako su poskočili kad je, sav znojav i zadihan, lica potamnelog od napora, banuo kroz staklena vrata među jutarnje, još pospane goste. Bilo ih je desetak, mada su kasnije mnogi lagali da su bili tamo, tek toliko da mogu da se pohvale da su makar jednom u životu prisustvovali nečem istinski uzbudljivom. U toj zemljoradničkoj varošici nije se desilo ništa vredno pomena još otkako su bliznakinje Vinje nestale deset godina pre toga. Ali kad je tog prolećnog jutra pošao na posao, Lu je ugledao Dezire Vinje kako odmiče Partridž roudom noseći mali kožni kofer. Izgledala je potpuno isto kao kad je sa šesnaest godina otišla iz grada: koža joj je bila svetla, boje vlažnog peska. Njeno krhko telo podsetilo ga je na grančicu pod naletom jakog vetra. Žurila je, pognute glave, pri čemu je – Lu je tu zastao zarad dramske pauze – za ruku držala devojčicu od otprilike sedam godina, crnu kao zift.

„Modrocrnu“, rekao je. „Kao da je sad stigla iz Afrike.“

Luova kuća jaja je zabrujala od desetak različitih razgovora: kuvar se pitao da li je to zaista Dezire, budući da je Lu u

maju punio šezdeset godina a iz puste sujete i dalje je odbijao da nosi naočare. Konobarica je tvrdila da to mora biti ona, pošto bi i slepac odmah prepoznao sestre Vinje, a jasno je da nije posredi ona druga. Većinu gostiju, koji su potpuno zaboravili na palentu i jaja u tanjiru, nisu zanimala te gluposti o Vinjeovima, nego ko li bi moglo da bude to tamnoputo dete. Da nije njeno?

„A čije bi bilo?“, rekao je Lu. Uzeo je punu šaku salveta sa stalka i počeo da briše znojavo čelo.

„Možda je usvojila neko siročće.“

„Prosto mi nije jasno kako bi Dezire mogla da rodi tako crno dete.“

„Zar ti Dezire deluje kao neko ko nikad ne bi usvojio siročće?“

Upravo tako je delovala. Bila je sebična devojčica. Ako su išta pamtili u vezi s njom, onda je to bilo to. Istini za volju, retko ko je i mogao da se seti bilo čega drugog. Bliznakinje su otišle toliko davno da su ih gotovo zaboravili. Nestale su iz kreveta posle igranke povodom Dana osnivača, dok je njihova majka spavala. Jednog jutra su se gurale ispred ogledala u kupatilu, četiri istovetne devojčice koje isprobavaju frizure. Sutradan je krevet bio prazan, a prekrivač navučćen isto kao bilo kog drugog dana, zategnut ako ga je razmeštala Stela, a nabran ako je to bila Dezire. Čitav grad ih je tražio celog jutra, dozivali su ih po okolnim šumama, zbunjeno se pitajući da ih neko nije oteo. Njihov nestanak bio je toliko iznenadan da je izgledalo kao da su se uznele na nebo, ostavljajući sve malardske grešnike za sobom.

Naravno, ispostavilo se da istina nije ni zloslutna ni mistična – bliznakinje su se ubrzo pojavile žive i zdrave u Nju Orleansu, dve samožive devojčice koje su htele da pobegnu od obaveza. Svi su bili ubeđeni će se ubrzo vratiti. Da će se umoriti od života u velegradu. Da će se popišmaniti

čim ostanu bez novca i da će šmrcajući zakucati na majčina vrata. Međutim, sestre su otišle svaka na svoju stranu, razdvojile su se pošteno kao što su delile jaje. Stela je postala belkinja, a Dezire se udala za najtamnopotijeg muškarca kog je uspela da nađe.

A sad se vratila, bog dragi zna zašto. Možda joj nedostaje dom. Možda se posle toliko godina zaželela majke. Ili možda hoće da se pravi važna svojom crnom ćerkom. U Malardu se niko ne venčava s tamnijima od sebe. A opet, niko i ne odlazi, a Dezire je to već uradila. Udaja za tamnopotog muškarca i vucaranje njegovog modrocrnog deteta po celom gradu, to je već previše.

U Luovoj kući jaja gužva je počela da se razilazi. Kuvar je navukao mrežicu za kosu, konobarica je za stolom prebrojavala sitniš, muškarci su ispijali poslednji gutljaj kafe pre nego što produže ka rafineriji. Lu se naslonio na prljavi izlog i zagledao ka ulici. Valjalo bi da pozove Adel Vinje. Nije u redu da je zaskoče na prepad, ne posle svega što je preživela. A sad još i Dezire i ono crno dete. Gospode bože. Mašio se rukom za telefon.

„Misliš li da su došle ovamo za stalno?“, upitao ga je kuvar.

„Ko zna. Izgledala je kao da joj se žuri“, reče Lu. „Baš me zanima kud se namerila. A ona njena ćerka jedva da mi se i javila.“

„Uobražena.“

„Na mamu.“

„A koji razlog ima ta mala da bude uobražena?“

„Čoveče“, reče Lu. „Nikad nisam video tako crno dete.“

#

Čudan je to bio grad.

Ime je dobio po divljim patkama s prstenom oko vrata, koje žive na pirinčanim poljima i u močvarama. Grad koji je,

kao i mnogi drugi, bio više ideja nego mesto. A na tu ideju došao je Alfons Dekjur 1848. godine, dok je stajao u polju šećerne trske koje je nasledio od oca, čiji je nekada bio rob. Otac je sad bio mrtav, a sin slobodan, i želeo je da na tom prostranom zemljištu izgradi nešto što će trajati vekovima. Grad za ljude kao što je on, koji nikad neće biti prihvaćeni kao belci, a odbijaju da se prema njima ophode kao prema crncima. Njegova majka, bog da joj dušu prosti, nije mogla da podnese njegovu svetlu put. Kad je bio mali, stalno ga je gurala na sunce, preklinjući boga da ga potamni. Možda se tako rodio njegov san o gradu. Svetla put je, kao i sve što se nasledi uz visoku cenu, bila redak dar. Oženio se mulatkinjom, svetlijom čak i od njega, koja je sad nosila njihovo prvo dete. Zamišljao je potomke potomaka svojih potomaka, sve svetlije, kao kad se doliva mleko u kafu. Sve savršeni crnci. Svaki naraštaj svetliji od prethodnog.

Ubrzo su počeli da pristižu i drugi. Uskoro su ideja i mesto postali neodvojivi i za Malard se pročulo u celoj parohiji Svetog Landerika. Obojeni su šaputali i maštali o tom mestu. Belci nisu mogli da veruju da tako nešto stvarno postoji. Kad je 1948. godine podignuta Crkva Svete Katarine, biskupija je za nadležnog sveštenika imenovala oca Kavanoa. Kad je mladi sveštenik doputovao iz Dablina, ništa mu nije bilo jasno. Zar mu biskup nije rekao da je Malard crnački grad? Ko su onda svi ti ljudi? Svetloputi, plavokosi, riđi, najtamniji su bili crnomanjasti poput Grkâ. Zar takve u Americi smatraju obojenima, zar s takvima belci neće da se mešaju? Kako ih uopšte prepoznaju?

U vreme kad su se bliznakinje Vinje rodile, Alfons Dekjur je već odavno bio mrtav. Ali njegove čukunčukununuke nosile su njegovo nasleđe, htele to ili ne. Čak i Dezire, koja je uvek negodovala zbog izleta za Dan osnivača, koja je uvek

prevrtala očima čak i kad ga neko samo pomene, kao da ona nema ništa s njim. O tome se mnogo pričalo nakon njihovog nestanka. O tome kako Dezire nikad nije htela da bude deo grada koji je njena dedovina. I kako je mislila da može odbaciti istoriju kao da se izmiče nečijoj ruci na ramenu. Možeš pobeći iz grada, ali od sopstvenog porekla ne možeš. Ali izgleda da su bliznakinje Vinje mislile da mogu i jedno i drugo.

Ali bez obzira na sve, kad bi Alfons Dekjur mogao da se prošetala ulicama grada koji je zamišljao, oduševio bi se kad bi ugledao svoje čukunčukununuke. Bliznakinje, sasvim svetle puti, bademastih očiju i talasaste kose. Bio bi zadivljen. Da dete bude malo savršenije od svojih roditelja – pa ima li šta lepše?

#

Bliznakinje Vinje su nestale baš na Dan osnivača, što je, kasnije su svi to shvatili, od početka bio plan.

Sigurno je ona pametnija, Stela, predvidela da će svi u gradu biti zaokupljeni nečim. Bili su omamljeni od sunca posle celog poslepodneva provedenog na roštilju na gradskom trgu, gde je Vili Li dimio juneće meso i kobasice dok su se kroz vazduh širili miomirisi začina. Zatim je gradonačelnik Fonteno održao govor, nakon čega je otac Kavano blagosiljao hranu, dok su deca već počinjala da se vrpolje i čupkaju komadiće hrskave pileće kože s tanjira koje su im pridržavali roditelji. Dugo poslepodnevno slavlje uz zvuke duvačkog orkestra, a uveče igranka u školskoj fiskulturnoj sali. Odrasli su se teturali ka kući posle previše šolja rum-punča po receptu Triniti Tijeri, nakon što ih je tih nekoliko sati u staroj školi nežno vratilo u dane mladosti. Možda bi neke druge noći Sal Delafosi pogledao kroz prozor i ugledao dve devojčice na mesečini. Adel Vinje bi čula škripu podnih dasaka. Čak bi i Lu Galou, spremajući se da zatvori bife, mogao slučajno

da kroz zamagljeni izlog vidi bliznakinje. Ali *Luova kuća* jaja se za Dan osnivača zatvarala ranije. Sal je, odjednom pun života, slatko spavao sa svojom ženom. Adel je hrkala otparavajući rum-punč, sanjajući kako pleše s Leonom Vinjeom na školskoj igračnici. Niko nije video kad su se bliznakinje odšunjale, što im je i bio plan.

Tog poslednjeg leta, Dezire je bila odlučila da pobjegne posle izleta. Ništa novo, reklo bi se. Godinama je svakom ko je bio voljan da je sluša govorila kako jedva čeka da ode iz Malarda. Uglavnom je to govorila Steli, koja joj je povlađivala sa strpljenjem devojčice koja je još odavno bila navikla da sluša nečije prazne priče. Steli je odlazak iz Malarda zvučao jednako neverovatno kao i let do Kine. Kao nešto što je teorijski izvodljivo, mada bi njoj samoj bilo nezamislivo čak i da pokuša. Dezire je, s druge strane, maštala o tome kako bi život izgledao negde drugde. Kad su bliznakinje gledale *Praznik u Rimu* u bioskopu u Opelusasu, druga obojena deca su s balkona kokicama gađala belce u parteru. Ali Dezire je stajala priljubljena uz ogradu, zamišljajući kako klizi iznad oblaka ka nekom dalekom mestu kao što je Pariz ili Rim. Nikad nije bila ni u Nju Orleansu, koji je na samo dva sata vožnje odatle.

„Tamo te čeka jedino divljina“, uvek joj je govorila majka, zbog čega je Dezire samo još više želela da ode. Prethodne godine je čula da je Fara Tibado pobjegla u Nju Orleans. „Samo se pokupila i otišla“, ponavljala je njena majka. Zvučalo je vrlo jednostavno. A i koliko bi teško moglo da bude ako je Fara, koja je samo godinu starija od njih, to uradila?

„Jedva čekam da odem odavde“, rekla je Steli jednog poslepodneva. Vraćale su se kući iz škole, bila im je to poslednja nedelja u desetom razredu. Stela je, čvrsto stiskajući knjige na grudima, pažljivo obišla baru.

„Stalno to govoriš“, rekla je.

„Zato što je to stalno istina.“

Mrzela je skučenost Malarda – zemljane puteve, jednu školu u koju je išla celog života, sedam prodavnica u Glavnoj ulici, gde ju je majka redovno slala da traži još namirnica na poček. I samo da ne mora više da sluša o svetloj koži. Sila Gilorija i Džeka Ričarda kako se u berbernici prepiru oko toga čija je žena svetlija, ili majku, koja je većito podseća da nosi šešir, ili budalaštine u koje svi veruju, kao što je ono da ako u trudnoći piješ kafu ili jedeš čokoladu, možeš roditi crno dete. Njen otac je bio toliko svetle puti da su mu se, kad je ujutru hladno, na unutrašnjoj strani podlaktice videle plavičaste vene. Ali to mu ništa nije pomoglo kad su belci došli po njega. Pa kako onda ona posle toga da vodi računa o svetlini kože?

Sad je već jedva mogla da ga se seti, i to ju je pomalo plašilo. Život pre njegove smrti izgledao joj je kao priča koju joj je neko pričao. Tada njena majka nije ustajala u zoru kako bi išla autobusom do belačkih kuća, niti je vikendom donosila dodatni veš za pranje, pa im cela dnevna soba bude ispresecana cikcak konopcima za sušenje. Bliznakinje su volele da se igraju žmurke među prekrivačima i čaršavima, čekajući onu drugu da je nađe, sve dok Dezire nije shvatila koliko je ponižavajuće kad ti je kuća većito puna štrokavih stvari ljudi koje uopšte ne poznaješ.

„Ako je tako, onda treba da poradiš na tome“, rekla je Stela.

Uvek je bila tako razborita, tako praktična. Nedeljom uveče peglala je sebi odeću za celu sedmicu, za razliku od Dezire, koja je svakog jutra trčala unaokolo tražeći čistu haljinu i završavala domaći koji je ležao zgužvan na dnu školske torbe. Stela je volela školu, bila je odlikaš. Još od zabavišta uvek je dobijala najviše ocene iz matematike, a prethodne godine

joj je gospođa Belton dozvolila da održi nekoliko časova mlađim razredima. Dala joj je svoj stari pohabani udžbenik još iz vremena kad je ona sama pohađala Spelman, a Stela je nedeljama posle toga ležala u krevetu proučavajući čudne oblike i duge nizove brojeva u zgradama. Jednom je Dezire uzela knjigu da je prelista, ali jednačine su joj izgledale kao neki drevni jezik. Stela je viknula na nju i istrгла joj knjigu iz ruku, kao da bi Dezire gledanjem mogla nekako da je isprlja.

Stela je želela da jednog dana bude nastavnica u malardskoj školi. Ali svaki put kad je Dezire pokušala da zamisli svoju budućnost u Malardu, kako daveka živi onako kako se tu oduvek živelo, osećala se kao da ju je nešto šćepalo za grlo. Kad god bi načela priču o odlasku, Stela je odbijala da razgovara.

„Ne možemo da ostavimo mamu“, uvek je odgovarala, zbog čega bi Dezire postiđeno začutala. Posle svega što je preživela, glasio je deo koji se podrazumevao.

Sve je počelo da se menja one noći kad se njihova majka vratila s posla i saopštila bliznakinjama da se na jesen neće vratiti u školu. Dovoljno su se iškolovale, rekla je, oprezno se spuštajući na kauč da odmori noge, i sad je vreme da počnu da rade. Monroovi, kod kojih je radila deset godina, upravo su se bili odselili u Nju Orleans. Počela je da radi za drugu porodicu, kod koje je plata bila manja. Računi su uporno pristizali, češće nego ranije, reklo bi se, i samo poslednjeg meseca morala je dvaput da šalje Dezire kod Fontenoa da pita da im daju još robe na poček. Gospođa Fonteno je uvek bila puna razumevanja, ali Dezire je mrzela da moli za bilo šta. Ipak, ovako nešto nije očekivala, da joj školovanje nestane s vidika dok njena majka izuva cipele. Sirota Stela je izgledala kao da ju je neko šćtnuo u stomak.

„Ali mogla bih da radim i da idem u školu“, rekla je. „Naći ću način da...“

„Ne možeš, dušo“, prekinula ju je majka. „Tamo moraš da budeš preko dana. Znaš da ne bih ovo radila da ne moram.“

„Znam, ali...“

„Pored toga, Nensi Belton ti je dala da držiš čas. Šta još možeš da naučiš?“

Dezire je mrzela da pomaže majci u čišćenju, da gura ruke u prljavu vodu, znajući da će jednog dana i njeni prsti postati debeli i kvrgavi od ribanja beljačke odeće. S druge strane, to je značilo da više nema kontrolnih zadataka, učenja i preslišavanja, i da neće više morati da se smrtno dosađuje na časovima. Sad je odrasla. Život napokon stvarno počinje. Kad su se novosti slegle, obuzelo ju je blago uzbuđenje. Ali Stela je i dalje namrgođeno ćutala i čistila šargarepe u sudoperi.

„Misliła sam...“, rekla je. „Valjda sam očekivala...“

Želela je da jednog dana ode na studije, i razume se da bi je primili na Spelman, ili na Huard, ili na bilo koji fakultet koji poželi. Dezire se uvek pribojavala toga – da će Stela otići u Atlantuu ili Vašington bez nje – tako da je jednom delu njenog bića laknulo. Ali ipak joj je bilo krivo što vidi da joj je sestra tužna.

„I dalje možeš na studije“, rekla joj je. „Znaš, kasnije.“

„Kako? Moraš prvo da završiš srednju školu.“

„Pa dobro, onda možeš i to. Večernja škola ili tako nešto. Završićeš to očas posla, znaš i sama da hoćeš.“

Stela se ponovo ućutala. Seckala je šargarepe za paprikaš. Zнала je koliko je majci teško i nije htela da se raspravlja s njom. Ali bila je toliko uznemirena da joj je nož skliznuo i posekla se.

„Jebem ti!“, prošištalala je glasno, na šta se Dezire trznula. Stela gotovo nikad nije psovala, a pogotovo ne kad majka može da je čuje. Ispustila je nož, a krv je počela da joj se sliva niz kažiprst u vidu tanke crvene linije. Dezire ju je bez

razmišljanja uhvatila za ruku i stavila njen prst sebi u usta, kao što je radila kad su bile male pa se Stela rasplače. Znala je da su sad prestare za to, ali ipak je nastavila da joj sisa prst, osećajući metalni ukus krvi u ustima. Stela ju je nemo posmatrala. Oči su joj bile pune suza, ali nije zaplakala.

„To je grozno“, rekla je, ali nije povukla ruku.

#

Kad su bliznakinje Vinje otišle iz Malarda, došlo je do izlivanja Red Rivera i svi drumovi su se pretvorili u kaljuge. Još jedna na dugačkom spisku slučajnosti, što malih, što velikih, koje su im možda uticale na život. Da su čekale samo dan duže, oluja bi im pomrsila konce. A ako ne oluja, onda blato. Još pre nego što bi stigle do kraja Partridž rouda, pomislile bi: ma zaboravi. Nisu bile žilave. Ne bi izdržale ni deset kilometara na blatnjavom seoskom drumu, vratile bi se kući mokre do gole kože i zaspale u svom krevetu, Dezire svesna da je bila nepromišljena, a Stela da je bila samo odana. Kiša bi sprala njihove istovetne tragove, kao da je neki stvor s kopitima protrčao drumom. Ali te noći nije padala kiša. Nebo je bilo vedro kad su bliznakinje otišle od kuće i ne osvrnuvši se.

Onog jutra kad se vratila u Malard, Dezire se napola izgubila na putu do majčine kuće. Mnogo je gore kad se izgubiš napola nego kad se potpuno izgubiš, jer nikad nisi siguran koji deo tebe zna pravi put. Partridž roud ulazi u šumu – i šta onda? Skreni kod reke – ali na koju stranu? Grad uvek izgleda drugačije kad se vratiš, kao kuća u kojoj je sav nameštaj pomeren za nekoliko centimetara. Znaš da nisi u tuđoj kući, ali svejedno neprestano udaraš cevanicama o stočice. Zastala je na početku šume, zadivljena svim tim borovima što se pružaju unedogled. Pokušavala je da uoči nešto poznato dok je nameštala maramu. Modrica se jedva nazirala kroz tananu plavu tkaninu.

„Mama?“, reče Džud. „Pitala sam te ima li još mnogo.“
Zurila je u nju onim svojim ogromnim očima. Toliko je ličila na Sema da je Dezire skrenula pogled.

„Nema“, rekla joj je. „Još malo pa smo stigle.“

„Još koliko?“

„Još samo malo, dušo. To je odmah iza šume. Samo da se mama orijentiše.“

O povratku kući počela je da razmišlja kad ju je Sem prvi put udario. Bili su već godinu dana u braku, mada se ona osećala kao da su još na medenom mesecu. Još ju je obuzimala drhtavica kad joj on oliže šlag s prsta ili kad je poljubi iza uva dok nanosi ruž na napućene usne. U Vašingtonu je počela da se oseća manje-više kao kod kuće, da zamišlja ostatak života bez Stele. A onda je jedne prolećne večeri zaboravila da mu zašije dugme na košulji. Kad ju je podsetio, odvrtila je da nema vremena jer sprema večeru i da će morati sâm da ga zašije. Došla je umorna s posla i već je bilo toliko kasno da se iz dnevne sobe čuo Šou Eda Salivana, Dajen Kerol je cvrkutala „It Had To Be You“. Stavila je pile u rernu, a kad se okrenula, Semova šaka ju je odalamila preko usta. Pre toga je nikada niko nije ošamario.

„Ostavi ga“, kazala joj je njena prijateljica Roberta preko telefona. „Ako ostaneš, misliće da će tako moći i ubuduće.“

„Nije to tako jednostavno“, odvrtila je Dezire. Osvrnula se ka dečjoj sobi i dodirnula natečenu usnu. Najednom je zamislila Stelino lice, isto kao svoje, samo bez masnice.

„Zašto?“, reče Roberta. „Voliš ga? A on tebe voli toliko da ti je rascopao glavu?“

„Nije baš toliko loše“, rekla je.

„Ostaćeš tu dok ne postane toliko loše?“

Kad je napokon skupila hrabrost da ga ostavi, već su bile prošle godine otkako je poslednji put razgovarala sa Stelom.

Nije znala čak ni gde ona trenutno živi. Ali ipak, dok je prolazila kroz stanicu Union čvrsto držeći zbunjenu ćerku za ruku, jedino je nju želela da pozove. Nekoliko sati pre toga, usred još jedne svađe, Sem ju je dograbio za grlo i uperio joj pištolj u lice, pogleda bistrog kao kad ju je prvi put poljubio. Jednog dana će je ubiti – znala je to čak i nakon što ju je pustio da, grcajući, padne na bok. Zato se te noći pretvarala da je zaspala kraj njega, a onda se, po drugi put u životu, spakovala u mraku. Na železničkoj stanici je dojurila do šaltera s novcem koji je ukrala iz Semovog novčanika, čvrsto stežući ćerkinu ruku, toliko zadihana da ju je stomak bolelo.

Šta sad, pitala je Stelu u sebi. Kuda da odem? Ali, naravno, Stela nije odgovorila. I naravno, postojalo je samo jedno mesto gde je mogla da ode.

„Još koliko?“, pitala ju je Džud.

„Još samo malčice, dušo. Gotovo smo stigle.“

Već je znala šta će joj majka reći kad ih vidi. Biće joj dovoljan jedan pogled na Džud da kaže: pa naravno da te je taj crnac tukao. A šta si očekivala? Brak iz inata ne može da potraje. Zastala je da podigne ćerku, pa ju je oslonila na bok. Hodala je bez razmišljanja, samo koliko da se kreće. Možda je povratak u Malard bio greška. Možda je trebalo da odu u neki nepoznat grad, da počnu novi život. Ali sad je bilo kasno za kajanje. Već je mogla da čuje reku. Idi kući, rekla je svom telu, a ono ju je, bar jednom u životu, poslušalo.

#

Dezire Vinje je u Vašingtonu naučila da čita otiske prstiju.

Nije ni znala da se to može naučiti sve do marta 1960, kad je regrutni oficir iz FBI-ja došao u Nju Orleans i počeo da lepi na izloge lokala letke s obaveštenjem da savezna vlada nudi radna mesta. Od Stelinog odlaska prošlo je šest meseci. Dezire je životarila, potpuno otupela. Dotle nikad nije bila

sama, a sad je to bila neprestano: u pansionu, dok u perionici slaže čaršave, dok se vozi tramvajem bez Stele pored sebe. Svake večeri je proveravala poštu u nadi da će ugledati njeno pismo. Ali ne, opet ništa. Stela je gradila život bez nje, a Dezire je tugovala u gradu u kom ju je izgubila. Zato je, čim je ugledala žuti letak, odmah posle posla otišla u mesni regrutni centar.

Kako nije očekivala da će u čitavom tom gradu pronaći makar jednu čestitu osobu, službenica je iznenađeno pogledala urednu mladu ženu koja je stajala pred njom. Osmotrla je njenu prijavu, zastavši na mestu gde je devojkica štriklirala da je obojena, a zatim kucnula olovkom po polju predviđenom za mesto rođenja.

„Malard“, rekla je. „Nikad nisam čula za to mesto.“

„To je jedan mali grad“, odvrtila je Dezire. „Severno odavde.“

„Gospodin Huver voli male gradove. Uvek kaže da najbolji ljudi potiču iz takvih sredina.“

„Pa“, na to će Dezire, „Malard vam je tipičan mali grad.“

U Vašingtonu je pokušavala da potisne tugu. Iznajmila je sobu kod Roberte Tomas, obojene kolegice iz odseka za analizu otisaka. Istini za volju, to je više bio podrum nego soba, mračan i bez prozora, ali čist i, što je najvažnije, jeftin. „Nije bogzna šta“, rekla joj je Roberta njenog prvog dana na poslu. „Ali ako ti možda treba smeštaj.“ Ponudu je iznela bojažljivo, kao da se nada da će Dezire odbiti. Bila je umorna, troje dece i sve što uz to ide, a Dezire joj je, morala je da prizna, delovala kao još jedno dete o kom će morati da se stara. Ali sažalila se na to devojkice, potpuno samo u novom gradu, i tako na kraju ipak bi podrum: uzak krevet, komoda i grejalica, uz čije je brujanje Dezire svake noći tonula u san. Ponavljala je u sebi da počinje novi život, ali od toga je samo još više mislila na Stelu jer se pitala šta bi ona mislila

o gradu. Nedeljama se pre spavanja okretala na bok i opipavala krevet da proveri je li sestra kraj nje.

U birou je učila o lukovima, petljama i vrtlozima. Palačna petlja ide ka palcu, za razliku od lakatne, koja ide ka malom prstu. Centralni vrtlog sa džepom i dvostruki vrtlog. Mladi prst se razlikuje od starog, kod kojeg su grebeni istanjeni od habanja. Mogla je da prepozna jednu osobu u milion samo na osnovu proučavanja grebena – širine, oblika, pora, pružanja, prekida i nabora. Na stolu su je svakog jutra čekali otisci uzeti s ukradenih automobila i čaura municije, s razbijenih prozora, kvaka i noževa. Zavodila je otiske učesnika antiratnih demonstracija i identifikovala tela mrtvih vojnika koji su se vraćali kući na suvom ledu. Analizirala je otiske uzete s ukradenog pištolja kad je kraj nje prvi put prošao Sem Vinston. Imao je bledoljubičastu kravatu i odgovarajuću svilenu maramicu. Dezire je bila zaprepašćena upadljivošću kravate i smelošću zift-crnog brata koji ima hrabrosti da je nosi. Kasnije, kad ga je videla kako ruča s kolegama, okrenula se ka Roberti i rekla: „Nisam znala da ima obojenih tužilaca.“

Roberta prezrivo šmrknu. „Naravno da ima“, rekla je. „Nije ti ovo ona selendra iz koje si došla.“

Roberta nikad nije čula za Malard. Kao ni bilo ko izvan parohije Svetog Landerika, a kad je Dezire pričala Semu o svom rodnom gradu, nije mogao tako nešto čak ni da zamisli.

„Zavitlavaš me“, rekao joj je. „Svi u gradu su svetli kao ti?“

Jednog dana se nagnuo preko zida njenog boksa i pozvao je na ručak. Navratio je da pita za neke otiske, a kasnije joj je rekao da mu to uopšte nije bilo hitno, nego da mu je samo trebao izgovor da popriča s njom. Sedeli su u botaničkoj bašti i posmatrali patke kako klize preko jezerceta. „I svetliji“, rekla je, pomislivši na gospođu Fonteno, koja se uvek hvalisala da su njena deca boje kiselog mleka.

Sem se nasmejao. „Pa, moraćeš jednom tamo da me odvedeš“, rekao je. „Hoću da vidim taj svetloputi grad.“

Samo je flertovao. Bio je iz Ohaja i nikad nije odmakao južnije od Virdžinije. Majka je htela da ga pošalje na Morhaus¹, ali ne, postao je bakajevac² još pre nego što je u svim studentskim domovima ukinuta diskriminacija. Sedeo je na predavanjima na kojima profesori nisu hteli da ga pogledaju i skidao popišani sneg s vetrobranskog stakla. Izlazio je sa svetloputim devojkama koje nisu htele da ga drže za ruku na javnim mestima. Severnjački rasizam mu je bio i te kako poznat, a južnjački – neka, hvala. Smatrao je da su njegovi imali razloga zašto su pobjegli s Juga i da nije na njemu da dovodi njihov sud u pitanje. Uvek je u šali govorio da mu one seljačine verovatno ne bi ni dozvolile da se vrati kući. Lako bi mu se moglo desiti da ode dole u posetu, a da završi berući pamuk.

„Malard ti se ne bi dopao“, rekla mu je.

„Zašto?“

„Zato. Čudni su to ljudi. Opsednuti su bojom. Zato sam i otišla.“

Nije to bilo u potpunosti tačno, ali prava priča je izbledela s godinama. Iz mnogo razloga bilo je prihvatljivije ako kaže da je ta odluka bila pitanje principa. Ali ne, ona nije bila jedan od vatrenih mladih bundžija, kao što su oni o kojima je čitala u novinama, oni na koje su pustili pse. Ona je bila samo mlada i bilo joj je dosadno, i zato je nagovorila sestru da odu u grad, u kom ju je izgubila.

Sem je zamišljeno ćutao nekoliko trenutaka, a onda je nagnuo kesu s mrvicama ka njoj. Uvek je odsecao koricu sa

---

1 Koledž u Atlanti (Džordžija). (Prim. prev.)

2 Žargonski izraz za studente Državnog univerziteta u Ohaju. (Prim. prev.)

sendviča kako bi ona mogla da hrani patke, što je bio jedan od sitnih znakova pažnje kojima ju je osvojio. Rekla mu je da nikad nije bila s muškarcem kao što je on, a zapravo nikad nije bila ni s jednim muškarcem. Upravo zato ju je i iznenadivala i oduševljavala svaka sitnica: kad ju je izveo u fini restoran s belim stolnjacima i kitnjastim priborom za jelo, to što je vodi u pozorište, kad ju je iznenadio kartama za koncert Ele Ficdžerald. Kad ju je prvi put odveo kod sebe, razgledala je njegov momački stan i zapanjila se videvši uredno naslaganu posteljину, sređenu odeću u plakaru i prostran krevet. Bilo joj je došlo da zaplače kad se posle toga vratila u Robertin podrum.

Nikada joj više nije tražio da ga vodi u svoj rodni grad. Niti mu je ona to predložila. U početku mu je govorila da mrzi Malard.

„Ne verujem ti“, rekao joj je. Ležali su u njegovom krevetu i slušali dobovanje kiše.

„Nema tu šta da se veruje. Samo ti kažem šta osećam.“

„Svaki crnac voli svoj rodni grad“, na to će on. „Iako smo po pravilu iz najgorih četvrti. Samo belci imaju slobodu da mrze sopstveni dom.“

Odrastao je u sirotinjskom delu Klivlenda i voleo je taj grad sa strašću nekoga ko nije imao bogzna šta da voli. A ona je imala samo grad iz kog je želela da pobegne i majku koja joj je jasno stavila do znanja da je neće primiti nazad. Još mu nije bila rekla za Stelu – činilo joj se da bi, uz Malard, to bila samo još jedna stvar koju Sem ne bi mogao da razume. Ali dok je kiša dobovala po metalnim protivpožarnim stepenicama, okrenula se ka njemu i rekla mu da ima sestru bliznakinju koja je odlučila da postane neko drugi.

„Dojadiće joj sve to glumatanje“, odvratio je. „Kladim se da će se vratiti brže nego što je otišla, osećajući se kao budala. Ti si toliko dobra da niko ne bi mogao da te ostavi.“

Poljubio ju je u čelo, a ona se još čvršće privila uz njega, mogla je da čuje kako mu srce kuca. Tako je bilo u početku, pre nego što su mu se šake stisnule u pesnice, pre nego što joj je rekao da je uobražena žuta kučka, da je luda kao i njena sestra, da je umislila da je belkinja. Tad je tek počinjala da stiče poverenje u njega.

Mnogo godina kasnije, kad je počela da gubi vid, za to je krivila silno vreme koje je provela čkiljeći u otiske prstiju i obeležavajući njihove šare. Roberta joj je jednom rekla da će uskoro čitav taj posao obavljati mašine. I da Japanci već isprobavaju novu tehnologiju. Ali kako bi mašina mogla da analizira otisak prsta bolje od uvežbanog oka? Dezire je umela da uoči pojedinosti koje većina ljudi nije mogla. Mogla je iz nečijeg otiska prsta da rekonstruiše čitav njegov život. Tokom obuke je vežbala tako što je analizirala sopstvene otiske i sve one složene šare koje je čine jedinstvenom. Stela je na levom kažiprstu imala ožiljak od posekotine nožem, što je bila tek jedna od mnogih razlika između njihovih otisaka.

Ponekad se nečija suština svodi na sitnice.

#

Adel Vinje je živela u uskoj izduženoj kući šćućurenoj na rubu šume. Tu su se još od vremena Alfonsa Dekjura pokolelnja prepirala za stolom, spavala u krevetima, spremala obroke u kuhinji. Kad su se tek bili venčali, Alfons Vinje je polako šetao hodnikom odmeravajući prastari nameštaj. Domar koji je želeo da bude stolar, zanatlija koji je sanjao da bude umetnik, prelazio je prstom preko vitkih nogu stola, diveći se izradi. Nije ni sanjao da će ikad živeti u kući koja toliko odiše istorijom, mada, isto tako, nikad nije sanjao ni da će se oženiti nekom od Dekjurovih. Poticao je iz duge loze vinogradara koji su se nadali da će zasnovati vinarsko carstvo u

Novom svetu, dok nisu shvatili da je u Luizijani previše vruće i vlažno za grožđe. Veliki planovi od kojih u stvarnosti ne ispadne ništa – to je bilo njegovo nasleđe. Roditelji su mu bili razboritiji i otvorili su ilegalnu točionicu pića na kraju Marlarda, pod imenom *Narogušeni jarac*. Gradski dušebrižnici su kasnije tom grešnom poslu pripisali sve tragedije porodice Vinje: od četvorice braće Vinje, nijedan nije dočekao tridesetu. Leon, najsitniji od njih, umro je prvi.

Izbivši na čistinu, Dezire jače stisnu ćerku. Majka je sedela na tremu i čistila grašak. Izgledala je isto – sitna, kose puštene niz leđa, prošarane sedima na slepoočnicama. Dezire je zastala, osećajući Džudinu težinu na vratu. Godine su je gurale natrag kao da joj neko šakom pritiska grudi.

„Baš sam se pitala kad ćete da stignete. Znaš, Lu mi je već javio, reče mi da vas je video.“ Obraćala se Dezire, mada je gledala dete u njenim rukama. „Velika je da se nosi.“

Dezire napokon spusti ćerku. Ramena su je bolela, ali, ako ništa drugo, bol za nju nije bio ništa novo. Sve je bilo bolje od one obamrlosti koju je osećala u vozu, dok se u isto vreme kretala i bila zatočena. Pogurala je ćerku napred.

„Idi da poljubiš svoju maman³“, rekla joj je. Džud joj se pribila uz noge, stideći se da se pomeri. „Hajde, sve je u redu.“

Džud se poslušno popela uz stepenike, snebivajući se na trenutak pre nego što je zagrlila svoju babu. Adel se odmakla nazad da je bolje pogleda. Dotakla je njene neuredne kike.

„Idi da se okupaš“, rekla joj je. „Osećaš se na blato.“

Dezire nije razgovarala s majkom još otkako je Stela nestala. „Eto šta si uradila“, rekla joj je majka kad ju je Dezire sva uplakana pozvala. A šta je drugo mogla da joj kaže? To jeste bila njena krivica. Sad je toga i sama bila svesna.

---

3 Uobičajen skraćeni oblik francuskog *grand-maman* – baka. (Prim. prev.)

Godinama se kanila da pozove majku telefonom. Kad ju je Sem zapsrosio, stavila je u koverat njihovu sliku na kojoj sede ispod procvetale trešnje, ali prosto nije mogla da ga pošalje. Majka bi joj rekla da greši. Dezire nije volela tog tamnoputog čoveka, udala se za njega samo iz inata, a najgore što možeš učiniti sa zainaćenim detetom jeste da mu ukažeš pažnju. Posle venčanja, nakon što su isekli svadbenu tortu, i nakon što su se njihovi pripiti i veseli prijatelji razišli, Dezire se sručila na stolicu u dnu dvorane, još u kitnjastoj beloj haljini, i zaplakala. Nikad nije ni pomislila da majka i sestra neće biti uz nju kad se bude udavala.

Sad je pošla za majkom kroz isti stari uzani hodnik, kraj pohabanog kauča na kom je stajala korpa za veš. Kleknula je na popucale pločice u kupatilu kako bi ćerki podesila vodu za kupanje u kadi s nožicama, a onda sela za kuhinjski sto, shvativši tek posle trenutak-dva da je odabrala stolicu na kojoj je uvek sedela, najbližu frižideru. Stelino mesto kraj nje bilo je prazno. Majka se bavila nećim pored šporeta.

„I šta ćete sad?“, upitala ju je majka.

„Kako to misliš?“

„Znaš ti dobro.“ Kad se okrenula, oči su joj se caklile od suza. „Toliko nas mrziš, zar ne?“

Dezire odmaće stolicu od stola. „Znala sam da nema svrhe da dolazim ovamo...“

„Sedi...“

„Ako je to sve što imaš da mi kažeš...“

„Sedi, dete.“ Majka joj preko stola gurnu četvrtastu krišku kukuruznog hleba. „Pojedi nešto.“

„Nisam gladna.“

„Mala sigurno jeste. Spremila bih više da si mi javila da dolazite.“

„Pa, odlučila sam iznenada“, reče Dezire.

U vozu gotovo ništa nije jela, grickala je krekere i nalivala se kafom dok od kofeina nije počela sva da drhturi. Morala je da napravi nekakav plan. Prvo Malard, a onda – šta? Kuda da ode? Nikako nije mogla da ostane tu, ne sa Džud, ali nije znala gde drugde da ode. Dok je prelazila pogledom po prastarjoj kuhinji, nedostajao joj je njen stan u Vašingtonu, njen novi sto i beli frižider, njen televizor, njen plakar pun odeće koju je ostavila. Možda je preterala – svi su bili nervozni zbog nemira. Nedelju dana pre toga gledala je Sema kako plače dok je Volter Kronkajt čitao najnovije vesti, držala ga je na kauču dok joj je drhtao u zagrljaju. Posle su vodili ljubav kao bez duše, što je možda bio čudan način da se oda pošta Velečasnom⁴, ali te noći nije baš sasvim bila pri sebi, obuzeta tugom za čovekom kog nije poznavala. Na putu ka poslu prošla je pored porazbijanih izloga, išaranih natpisima „duhovni brat“, poput užurbanih izjava solidarnosti. Malo nakon što je izašla iz autobusa, presreo ju je prestravljeni obojeni momčić, mršav poput bejzbol palice koju je grčevito stiskao, i tražio joj da mu dâ tašnu.

„Ajde, bela kučko!“, zaurlao je i odalamio palicom o pločnik kao da hoće da probuši rupu do središta zemlje. Previše uplašena da mu bilo šta objašnjava, spetljala se skidajući kaiš tašne s ramena, prepoznajući sebe u njegovom strahu i besu, kad je Sem skočio ispred nje, podigao ruke i kazao: „To je moja žena, brate.“ Mladić je otrčao i izgubio se u vrevi. Sem ju je odvuкао do stana, gde su nakratko ostali da stoje na vratima, dok mu se, napokon bezbedna, privijala uz prsa.

Grad je goreo četiri noći. Poslednje je Sem zgrabio njeno golo telo i prošaputao: „Hajde da napravimo još jedno.“ Trebalo joj je nekoliko trenutaka da shvati da je mislio na dete.

---

4 Nadimak Martina Lutera Kinga (1929–1968). (Prim. prev.)

Oklevala je. Nije to bilo svesno, ali kad je pomislila na još jedno dete koje će je tu zakopati, na još jedno dete za koje će brinuti kad god Sema obuzme bes – nije htela da ima više poroda s njim. Naravno da mu to nije rekla, ali je po njenom oklevanju bilo očigledno, i kad ju je ščepao za grlo, tačno je znala šta je posredi. Povredila ga je. A pride je još tugovao za Velečasnim. I zato se naljutio. Voleo je da joj pokaže ko je gazda u kući. Ko bi mogao to da mu zameri u ovakvom svetu? Mogla je malo da skрати jezik. Mogla je više da se potruđi da stvori miran dom. Pa zar nije to isti čovek koji se isprečio između nje i palice onog ljutitog dečaka? I čovek koji ju je voleo kad ju je sestra napustila i kad je majka odbijala njene telefonske pozive? Nije on stvarno hteo da je povredi, sigurno nije, čim se toliko trudio da je zaštiti.

Možda još nije kasno. Otišle su tek pre dva dana. Uvek može da ga pozove, da mu kaže da je pogrešila. Da joj je trebalo malo vremena da sredi misli, samo to, naravno da nije stvarno mislila da ga ostavi. Majka ponovo gurnu tanjir prema njoj.

„U šta si se uvalila?“, upitala ju je.

Dezire se usiljeno nasmeja. „Ni u šta se nisam uvalila, mama.“

„Nisam glupa. Misliš da ne znam da si pobegla od onog tvog?“

Dezire je zurila u sto, očiju punih suza. Majka je sipala mleko preko kukuruznog hleba i udrobila ga viljuškom, kao kad je Dezire bila mala.

„Nema ga više“, rekla joj je majka. „Jedi.“

#

Kasnije te noći, gotovo dvesta kilometara jugoistočno od Malarda, Erli Džouns je dobio poslovnu ponudu koja će mu promeniti život. Tada toga nije bio svestan. Za njega je to bio